

การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรสปาเท้า ของวิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม ตำบลโพธิ์ชัย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

ผศ.นฤมลวรรณ สุขไมตรี (หัวหน้าโครงการ)

สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ

ผศ.พรรณนิภา เดชพล, ผศ.ดร.ณัฐฐา หน่อทอง

สาขาวิชานิติศาสตร์ดิจิทัล คณะวิทยาการจัดการ

อ.กิตติวัลย์ ทองอร่าม

สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ คณะวิทยาการจัดการ

ความเป็นมา

การสานต่กร้าพลาสติก เกิดจากภูมิปัญญาที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นในลักษณะของการคณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติ เห็นชอบ (ร่าง) ประกาศคณะกรรมการนโยบายสมุนไพรแห่งชาติ เรื่อง มาตรการส่งเสริมการผลิตสมุนไพรเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรตามแนวทางเกษตรปลอดภัย พ.ศ. และ (ร่าง) แผนปฏิบัติการด้านสมุนไพรแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2566-2570 พร้อมผลักดันสมุนไพรให้เป็นพืชเศรษฐกิจ สร้างรายได้ให้ประเทศ รวมทั้งสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทยให้เป็นที่ยอมรับระดับสากล เพื่อรองรับการขับเคลื่อนการพัฒนาและส่งเสริมสมุนไพรตลอดห่วงโซ่คุณค่าให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการผลิตและแปรรูปวัตถุดิบสมุนไพรให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ตั้งเป้าผลิตวัตถุดิบ เข้าสู่ Supply Chain และเพิ่มมูลค่าและมาตรฐานวัตถุดิบสมุนไพร เช่น ในปี 2570 มีพื้นที่ปลูกสมุนไพรได้มาตรฐาน ไม่น้อยกว่า 50,000 ไร่ และมีห้องปฏิบัติการตรวจคุณภาพวัตถุดิบสมุนไพรผ่านการรับรอง ISO 17025 ไม่น้อยกว่า 8 แห่ง เป็นต้น ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการและอุตสาหกรรมสมุนไพรตลอดห่วงโซ่อุปทาน ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพร ให้เป็น ASEAN Herbal Hub สร้างตราสัญลักษณ์คุณภาพ และส่งเสริมภาพลักษณ์สมุนไพรไทยควบคู่กับอาหาร เช่น ชูสรรพคุณสมุนไพรไทยควบคู่กับอาหารไทยตอกย้ำครัวไทยสู่ครัวโลก ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างเหมาะสม มีระบบรับรองกระบวนการผลิตสมุนไพร ขยายตลาดผลิตภัณฑ์ Herbal Champions และ ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาระบบนิเวศ นำไปสู่การพัฒนาสมุนไพรไทยให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ลงทุนการวิจัยและนวัตกรรม เพิ่มห้องปฏิบัติการ ติดตามประเมินผลการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมสมุนไพรไทยด้วยข้อมูล และพัฒนาสมุนไพรเชิงพื้นที่ (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, 9 มกราคม 2566)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 28/1 หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี รวมกลุ่มกันขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2559 โดยมี นายกฤตภาส บ่อมเปี่ยม เป็นประธานกลุ่ม เริ่มดำเนินการจากการรวมตัวของกลุ่มผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่จากเดิมที่มีอาชีพปลูกดอกดาวเรือง แดงกวา พืชสมุนไพร และการแปรรูปอาหาร เนื่องจากสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำเลยมีแนวความคิดที่จะหารายได้เสริม จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้นในครั้งแรกมีสมาชิก 8 คน ต่อมาสมาชิกขอเข้าร่วมเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 16 คน วัตถุประสงค์ เพื่อหารายได้เสริม โดยเน้นในเรื่องของการปลูกพืชผักและสมุนไพรเพื่อการแปรรูปเป็นอาหารพื้นบ้าน ปัจจุบันมีผลผลิตที่เป็นพืชผักและสมุนไพรที่หลากหลาย เช่น มะกรูด มะนาว ตะไคร้ ขมิ้น ขิง ข่า กระชาย ใบเตย ฯลฯ

ในปีงบประมาณ 2566 คณะทำงานจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากมหาวิทยาลัย เพื่อดำเนินโครงการบริการวิชาการสู่ชุมชนท้องถิ่น ภายใต้โครงการยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ชื่อโครงการ การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรของวิสาหกิจพืชสมุนไพรบ้านอ่าวกระโจม ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอนิคมบ่งบุรี จังหวัดสิงห์บุรี โดย 1) การสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการพัฒนาผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรจำนวน 4 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ลูกประคบสมุนไพร สบู่สมุนไพร ยาหม่องสมุนไพร และยาต้มสมุนไพร 2) การพัฒนาตราสินค้าเพื่อใช้กับผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นภายใต้แบรนด์ “สิงห์หอม” 4 แบบ 3) การพัฒนาช่องทางการสื่อสารการตลาด ประกอบด้วย เฟซบุ๊ก และวิดีโอ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

ข้อมูลผลิตภัณฑ์และข่าวสารของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจากการดำเนินการโครงการในปีงบประมาณที่ผ่านมา วิสาหกิจชุมชนเกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง จากองค์ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในการสร้างรายได้เสริมให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน นอกจากนี้ ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ชัย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ประจำปีงบประมาณ 2566 ให้จัดโครงการคลายเส้นด้วยลูกประคบสมุนไพร เพื่อต่อยอดและถ่ายทอดองค์ความรู้ในการพัฒนา ลูกประคบสมุนไพรของวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์พืชสมุนไพรของวิสาหกิจพืชสมุนไพรบ้านอ่าวกระโจม ตำบลโพธิ์ชัย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ให้แก่ผู้สนใจได้มาศึกษา เรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ และนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการสร้างอาชีพเสริมและสร้างรายได้เสริมให้แก่ตนเองและครอบครัว

ทั้งนี้ วิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม มีความต้องการที่จะได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้ในการเพิ่มมูลค่าสินค้าทางการเกษตรให้มากขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกกลุ่มและจะได้อาชีพต่อยอดองค์ความรู้ให้กับผู้สนใจต่อไป ประกอบกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพในการปลูกและผลิตพืชสมุนไพรปลอดสารพิษที่ให้ผลผลิตได้ตลอดทั้งปี จึงทำให้สามารถนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการแปรรูปเป็นสินค้าต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย โดยไม่ต้องพึ่งพาการซื้อวัตถุดิบจากแหล่งอื่น ดังนั้น คณะทำงานจึงมีแนวคิดในการจัดทำโครงการต่อยอดจากปีงบประมาณที่ผ่านมาด้วยการนำพืชสมุนไพรที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตได้มาสร้างมูลค่าเพิ่มเป็น สมุนไพรสปาเท้า รวมถึงการพัฒนาตราสินค้าสมุนไพรสปาเท้า และการพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาดผ่านระบบออนไลน์ ให้กลุ่มและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมและการสร้างโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่จะสร้างรายได้เพิ่มให้กับชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรสปาเท้าของวิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม ตำบลโพธิ์ชัย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อพัฒนาการตลาดออนไลน์ของวิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม ตำบลโพธิ์ชัย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินโครงการ

สมาชิกวิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม จำนวน 15 คน โดยใช้สถานที่ของ วิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม ตำบลโพธิ์ชัย อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เป็นสถานที่ดำเนินกิจกรรม

ระยะเวลาดำเนินโครงการ

มกราคม - กรกฎาคม 2567

วิธีดำเนินโครงการ

1. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) วัตถุประสงค์เพื่อวางแผนการดำเนินโครงการร่วมกัน ได้แก่ การคัดเลือกพืชสมุนไพรที่จะนำมาใช้ในการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม การกำหนดแผนการอบรมให้ความ

รู้เกี่ยวกับการแปรรูปเพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์พร้อมตราสินค้า การส่งเสริมการตลาดออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ และการถ่ายทอดความรู้จากโครงการไปสู่ประชาชนหรือชุมชนอื่น ๆ ที่มีความสนใจด้วยการจัดแสดงผลิตภัณฑ์สู่สาธารณชนผ่านการออกบูธ/ร้านค้าร่วมกับหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานเอกชนเพื่อประชาสัมพันธ์และแนะนำผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

2. การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) โดยจำแนกเนื้อหาการอบรม ดังนี้

- การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรที่มีในวิสาหกิจชุมชน นำมาแปรรูปเป็นสมุนไพรสปาเท้า โดยวิทยากรจาก มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จด้านการแปรรูปสมุนไพร และบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสมุนไพร

- การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์พร้อมตราสินค้า เพื่อการประชาสัมพันธ์ การสื่อสารการตลาด และการทำการตลาดออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ โดยวิทยากรจาก มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และนักสื่อสารการตลาดที่มีประสบการณ์

3. ผลิตบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบบรรจุภัณฑ์พร้อมตราสินค้าให้สอดคล้องเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ที่แปรรูป

4. ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ และสร้างช่องทางการตลาดออนไลน์ เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ให้ผลิตภัณฑ์และวิสาหกิจชุมชนเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น และเพื่อส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์ โดยมีการออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารการตลาดออนไลน์

5. การถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน เพื่อนำองค์ความรู้จากโครงการไปถ่ายทอดสู่ประชาชนหรือชุมชนอื่น ๆ ที่มีความสนใจ ด้วยการจัดแสดงผลิตภัณฑ์สู่สาธารณชนผ่านการออกบูธ/ร้านค้าร่วมกับหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานเอกชน และยังเป็นการประชาสัมพันธ์และแนะนำผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

6. การประเมินโครงการ คณะทำงานร่วมกับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและองค์กรภาคีเครือข่ายร่วมประเมินความสำเร็จของโครงการ โดยประเมินจากดัชนีชี้วัด ดังนี้

- ด้านปริมาณ ประเมินจากยอดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากพืชสมุนไพร รายได้ของกลุ่มวิสาหกิจที่เพิ่มขึ้น จำนวนผู้เข้าชมและสั่งซื้อสินค้าจากช่องทางออนไลน์

- ด้านคุณภาพ ประเมินจากคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่แปรรูป ประสิทธิภาพของบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า ความพึงพอใจของลูกค้า และความพึงพอใจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

การบูรณาการกับการเรียนการสอน

บูรณาการกับรายวิชาโครงการจัดการธุรกิจดิจิทัล (บช 3012402) การเป็นผู้ประกาศและพิธีกร (นศ 3009301) และการผลิตคลิป (นศ 3009205) โดยมีนักศึกษาของคณะวิทยาการจัดการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ จำนวน 5 คน ได้แก่ นายนันท์พัฒน์ กองวิสกุลณี นางสาวสุภารัตน์ พลอยสุกใส นางสาววิศรุตดา ปานทอง นางสาวกุลิสรา พัดเย็น และนางสาวณัฐพร กองสุข โดยทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยคณะทำงานในการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องของวิสาหกิจชุมชน และการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

ผลผลิต (Output)

1. สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจมได้รับองค์ความรู้และทักษะการแปรรูปสมุนไพร เพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับพืชสมุนไพร การออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์พร้อมตราสินค้า และการตลาดออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ จำนวน 15 คน

2. ได้ต้นแบบผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปเพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับพืชสมุนไพร จำนวน 1 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ สมุนไพรสปาเท้า ภายใต้แบรนด์ “สิ่งหอม” และบรรจุภัณฑ์พร้อมตราสินค้า 1 แบบ

ผลลัพธ์ (Outcome)

1. ด้านเศรษฐกิจ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจมีองค์ความรู้และทักษะการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพรเพิ่มขึ้น ทำให้มีรายได้จากการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์แปรรูปจากพืชสมุนไพร และช่วยลดรายจ่ายของครัวเรือนจากการใช้ผลิตภัณฑ์ที่สามารถแปรรูปได้ด้วยตนเอง

2. ด้านสังคม ประชาชนในชุมชนเกิดความร่วมมือร่วมใจ ช่วยเหลือกันและกัน ในการพัฒนาชุมชนให้มีการปลูกพืชผักสมุนไพรที่เพียงพอต่อความต้องการในการบริโภคอุปโภค

3. ด้านวิชาการ เกิดองค์ความรู้และทักษะทางวิชาการเกี่ยวกับการแปรรูปพืชสมุนไพรให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น

ผลกระทบจากโครงการ (Impact)

1. ด้านเศรษฐกิจ องค์ความรู้และทักษะที่นำมาใช้สร้างรายได้ ได้แก่ การสร้างมูลค่าเพิ่มจากพืชสมุนไพรการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์พร้อมตราสินค้า และการส่งเสริมการตลาดออนไลน์ผ่านเว็บไซต์

2. ด้านสังคม มีรูปแบบการทำงานเป็นทีม (Team Work) โดยสมาชิกมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกันและช่วยเหลือกันในการขับเคลื่อนงานให้สำเร็จ

การนำไปใช้ประโยชน์และการสร้างรายได้

1. วิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดสิงห์บุรี นำความรู้และทักษะการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพรให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นมาใช้ในการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรสปาเท้า เพื่อให้บริการสปาเท้าแก่ผู้สูงอายุในชุมชน ให้บริการสปาเท้าแก่คณะศึกษาดูงานจากหน่วยงานต่าง ที่มาศึกษาดูงานที่วิสาหกิจชุมชน การนำไปเผยแพร่ต่อให้กับประชาชนในชุมชน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพของตนเอง และก่อให้เกิดรายได้จากการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่แปรรูป โดยเฉลี่ยมีรายได้ต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 หลังจากที่วิสาหกิจชุมชนได้เข้าร่วมโครงการกับมหาวิทยาลัยและได้รับการส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2567 เป็นต้นมา

2. วิสาหกิจชุมชนบ้านอ่าวกระโจม ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดสิงห์บุรี ได้ใช้สื่อแผ่นพับ และเว็บไซต์ที่จัดทำขึ้นเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการตลาดและการประชาสัมพันธ์ในการส่งเสริมการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพรของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3. ประชาชนในชุมชนบ้านอ่าวกระโจม ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดสิงห์บุรี เกิดความร่วมมือร่วมใจ ให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการพัฒนาชุมชนให้มีการปลูกพืชผักสมุนไพรที่เพียงพอต่อความต้องการในการบริโภคอุปโภค

